

A do třetice pleskot vět

Výběr básní z let 2005–2007

Ladislav Jurkovič

Nádraží večer

Vlaky připravené k odjezdu
Signály času den co den
Červená čepice zažehne hvězdu
Stejnou poklicí kastrůlek přiklopen

V kastrůlku pečeně z jednorožce
Bájného tvora z pohádek
Karkulka nejde k lesu – pase ovce
U trůnu šašek čeká na potlesk

Kdepak je pan král tlustý pantáta
Není to ten co na písťalku píská?
Aniž ví co měsíční je sonáta
A průvodčímu že se stýská

Rody

(Nad hrobkou v Lysé nad Labem)

Jedné hrobce v Lysé
říkají domácí
Srbský hrob
Srbská se jim zdají
jména Tomislav a Mirjana
(třebaže Tomislav
byl chorvatský král)

Můj syn téhož jména
je v Srbském hrobě pochován
Leč více než o manželčině otci
Černohorci Vasiliji
věděl o Odkolcích z Újezdce
splynuvších jednou větví rodu
se staviteli a důlními inženýry
prostého jména Sládeček

co hrobku zaplatili
do konce trvání hřbitova

Hrobka v Lysé
přijme rovněž tělo synovy matky
jak to již teď
hlásá její křestní jméno
na náhrobku z kamene

A uložen do Srbského hrobu
na české půdě
budu i já

Bud' pochválen ten
jehož uctíme nejvíce
když jeho jméno nevyslovíme

V tramvaji

Omylem
vzal jsem si na cestu knihu
kterou jsem již přečetl
Rozuměj první díl té
z níž jsem nečetl druhý
A tak nezbyvá
než myslet na třetí –
ten ještě nikdo nenapsal

Mluvte

(Naučení katů)

Ujměte se jazyka
Než vám ho odříznem
Neboť potom se jazyka
Chopíme my
A řeknem vám
O čem máte mlčet
S hubou plnou krve

A tak se ujmete
Svého jazyka
Své řeči
Svého přiznání
Svého ano
O vaší vině

Vaše řeč
Budíž jenom ano ano
Na slovo ne
Máme právo jenom my

Židovský hřbitov v Brně 2005

(Poučení pro děti a mládež)

I

Pole mrtvých
Řady náhrobků
Z různých druhů kamene
Nápisy
Hebrejské německé české
Jména
Třeba Fischer jinde Rybář

Pole mrtvých
Po roce 1945
Málo osévané
Židé odešli
Jinam

Pole mrtvých
Jeden z posledních pohřbených
Kantor Neufeld

II

Nebojte se děti
Z čerstvého hrobu
Na židovském hřbitově
Nevyskočí
Milion Židů
Jako čertíků z krabičky

Neboť těla stovek mrtvých
Jejichž jména
Jsou zaznamenána na náhrobcích
Zde ani nejsou pohřbena

Živé je odvezli kamsi
Namačkané jako sardinky
V krabičkách vagonů

Prý do pohádek
Napsal někdo
A druhý konstatoval
Že jedna z těch pohádek
Byla opera Polská krev

III

Jméno jednoho
Je Vrah
Jméno zabitého
Neznáme

Jméno druhého
Mělo být spasitel
Jméno třetího
Je vandal
Židovský hřbitov noci
Hlídnají Psi

HH

Co dalo Německo lidstvu?
Kromě jiného
Heinricha Heina
A Heinricha Himmlera

M ě s í c e

(Karlů Tomanovi a Petru Hruškovi)

Leden

A už se dní
od zory k setmění
V noci tma
na bílo mrzne
Bílá a černá hra
V duši kůži I v krzně

Únor

Úmor úhor
Úkradkem malé krácení
A má to jméno
Pěna Dní
Pěna již vítr sfoukne
že marně sbíráš na věno

Březen

Do Březolup nejezdi
příteli nejdražší
Jaro co vůně přináší
tam ještě nedosáhne
Jinde však lupá proutí
A taky srdce i moudí

Duben

Co zbude ze zimy
poryvy větru odnášejí
Ale ta tíž než země rozpučí
jívami olšemi buky i duby
A taky rýmy jež básník mág i příručí
koptavě vypouští z huby

Květen

V neúctě k květnu
asi se setnu
rozepnu u vesty
poslední knoflíček
Leč vesty nejsou k mání
Popelka u cesty neztrácí střešvíček

Červen

Co praví přísloví?
Slunce den rozední
až kohout zakokrhá
Leč každý ví že ten času pán
Otvírá chřtán když v noci bije druhá
Večerní červánky zas mizí až noc už sní

Červenec

Červ ví co dělá
když navrtává díru
do letního soudku
v němž slunce na pecny zadělává
těsto z mouky bílků a žloutků
A kuchtíka pálí ruce i hlava

Srpen

Nevím proč myslíš
zrovna na srpnový vítr
Snad proto že fouká ze strnišť
a sám myší král do pasti se chytl
když opouštěl svou říš
již podzim lehkým dechem vysklil

Září

V září si nechám zahrát nokturno
modré a teplé jak ohňů dým
spředený ze zbytků léta
Pastevci koz zas stáda poženou
až kamsi k propastem a jeskyním
kde prý je konec světa

Říjen

Magie vah:
rameno tíže rameno lehkosti
Co vše může být na vahách
co vše se zbarví a opadává
v říjnových říjích
v říjnových zápasech i hrách

Listopad

Z dvanácti jeden
je plačtivý pln pádů mlžných par
Leč právě on bronzy západů
rozdává ve vinobraní snů
To k počtě básníka
jenž křtěn byl Otakar

Prosinec

Po listopadu
zas propast roku

otvírá se k pádu
To chřtán času
prosí o oběť
Návratnou V řádu

Měsíce a dny

Měsíce
To je vlastně
Pojmenovávání času
Podobně
Značujeme dny
Od toho
Co je po neděli
Až po ten
Kdy se nedělá

Leč pro mnohé
Je svátkem
Šabat
Den očekávání
Nepojmenovatelného

A uprostřed
Je středa
Jako by vyznačovala
Plynutí
Po ose
Do budoucna
I zpět

Hřbitov v Lysé nad Labem

Nápisy na hrobech
Hned na začátku vlevo
Tě u zdi chytí
RODINA LAPEŠOVA
A dál STOLEJDA STOLEJDOVÁ
STOLEJDOVI
NOVÁK Josef i NOVÁKOVÁ Marie
CUC CUCOVÁ CUCOVI

Kdo vypoví
Kolik bolu skryto
Je v hrobech
Za hroby
Leč hlavně
Za životy
Spočívajícími teď
Ve věčném
Prach jsi
V prach se obrátíš

Ta jména
Trčí jak vykřičníky
Můžeš se však ptát

Třeba který kněz pochovával
Muže jménem KAPLAN

A mezi desítkami jmen
Prof. Dr. Bedřich HROZNÝ
Který rozluštil
Jednu z abeced dějin

Skryté dějiny

(O. B.)

V Tajemných dálkách
Hle Svítání na západě
To Větry od pólů
Stavitelům chrámů
Ruce spínají
K lásce

Před rozedněním

(Otokaru Březinovi)

Chvíle před rozedněním
Tehdy když stíny noci
Přestupují do stínů dne
A stejně tak
Zrod světla
Vidíš na oknech
Na záclonách
I na stěnách pokoje

Hle mizení tmy
Příchod světla
Říkáš s básníkem básníků

Je to prosté
Každý den stejné
A přece jiné
Neboť
Kromě počasí
Roční doby
Záleží na tom
Jak se tma a světlo
Střídají v těle a duši

Po pastvinách

Být pod střechou
To neznamená jenom
Ukryt se před deštěm
Neboť střecha
Stejně jako strom
Dává též stín
A hledět přes střechy
Je dle lidové moudrosti
Být na světle

Do světla nad střechami
Mohou pohlížet
I poslední beránci bytí
Ti kteří nemají stáj
A pastýři se psy
Ženou je z místa na místo
Vždy tam
Kde lze najít trochu trávy
Vodu
Včetně té
Co stéká ze stromů
Anebo střech
Vodu jež jednou mrtvá
Jindy živá
Pramení

Dokola

(Mirjaně)

Tak tady žijem každý v své ulitě
Já u ní A ona u mě na bytě
Co bylo neodpouští
Já nemám co odpouštět
Tak vidím já ji Ona mne
A tak nás vidí svět

Ráno otvíráme okna
Večer zatahujem rolety
Jíst Spát Nemilovat
I to je úděl
Točí se točí kolo rulety

Tres faciunt collegium

(Pijácká)

I řekl jeden:
Básník by měl znát květomluvu
tou slova básní sama
řadí se v pravém pruhu
z levého prchají jak pára nad horama

Druhý pak pravil poučen:
Vždyť nejsou slova pravá ani levá
je jenom pevný řeči kmen
jak jedno víno je a jedna réva

Najisto víme též
co řekl třetí – vína znalec:
Je v šachu dáma kůň a věž
a na ruce zas prsteník a palec

Nakonec shodli se tři braši
vína popili z různých sudů
To jakby jedli vtipnou kaši
a rádi zřekli se svých pravd i bludů

Kdysi a dnes

(Těm dvěma)

Někdy básník Skácel
připomínal vlka
Jen místo slechů
sklopených vzad
(jak vlk připraven skočit
kousat a trhat)
míval vztyčené obočí

Podobně naježen
vždy a všude
coby „atlet ducha“
(jeho úsloví)
chodil po Brně
Oleg Sus

Ale už je to
pěkných pár let
Neboť oba
odešli jinam
Jeden do stepi
která u Vnorov
teprve bude
Druhý kamsi k Donu
odkud přišel
jeho otec

A jestli se jednou
v onom dávnu
co nikoli již bylo
leč teprve bude
objeví nějaká
podobná obočí
dej Bože
aby stáda literárních zeber
a ovcí ani černých ani bílých
i fen se struky
nafouklými pýchou
z nichž však nezkane ani kapka
prchala před nimi
větším tryskem
než kdysi bájných
jedenáct bílých koní

Jaro 2007(Oldřichu Mikuláškoví,
autorovi sbírky Tráva se raduje)

A tak si kladu otázku
Zdalipak blížící se nálet chroustů
Vyvolá ve větvích
Něco co podobá se
Svíravému hryzání v útrokách
Nedomykavosti srdečních chlopní
Více však zlekaná nežli větve

Tráva se ani nekrčí
Zalita sluncem a suchem
Pořádně nevzrostla
A její zbytky
Stopové prvky jara
Vzpomínají na básníka
Který se s trávou
Z trávy radoval

Ze starších dějin českých

Dějiny bez legend
to bývá jenom sčítání mrtvol
na bojištích
A taky beček piva
vypitých
vítěznými voji
V jejich křiku
ve výparech
z ožralých
hrdel i mozků
rodí se legendy

Legendy potom
přehlušují onen řev
který jako by nadýmal
roviny i kopce bojišť
a zahlcoval
úzkostné úpění
raněných na obou stranách

Možná takto
zrodila se legenda
o svatém Václavu
který bojovat odmítl

Ladislav Jurkovič (vlastním jménem Ladislav Soldán, 1938), literární historik a kritik, básník, autor sbírek *Ještě naposled...* (s podtitulem *Básnický deník z let 1998–1999*, Brno – Žilina 1999), *Bydliště slov* (s podtitulem *Echolálie – krajinomalby – vyznání 1998–2001*, Gloria, Rosice u Brna 2003), *Písmeny proti zdi* (Knihař, Brno 2005) a dosud nevydané sbírky *A do třetice pleskot vět*, ze které pochází tento výběr.